

Josep Maria Sans Travé (Solivella, Conca de Barberà, 1947), director de l'Arxiu Nacional de Catalunya, és a punt de treure un nou llibre sobre l'orde del Temple. Aquest expert, que ha publicat diversos llibres i articles sobre els templers, parla del passat i el present d'aquest orde militar amb profundes arrels catalanes.

Què aporta el vostre nou llibre sobre l'orde del Temple, *La fi dels templers catalans* (Pagès Editors) que no se sabés fins ara?

—Es tracta d'una visió no resumida de tot el procés dels templers a Catalunya; és a dir, des del moment en què Jaume II, l'I de desembre del 1307, va ordenar, seguint l'exemple del rei de França, la detenció dels templers dins els seus dominis, fins a la declaració d'innocència dels templers catalans el novembre del 1312.

—**No resulta paradoxal, si més no, que el nét de Jaume I ordenés la detenció d'aquells que havien estat mentors del seu avi al castell de Montsó i grans col·laboradors seus a les conquestes de Mallorca i València?**

—Sí, perquè Jaume I s'havia format dins l'esperit guerrer dels templers. Inicialment, el seu nét, Jaume II, va respectar els privilegis dels templers, però després va pesar més l'actitud del rei de França. Les raons de Jaume II van ser religioses, però sobretot econòmiques. La detenció dels templers va permetre una gran desamortització dels seus béns, la més gran de la història.

—**Quin poder tenien els templers a la corona d'Aragó?**

—En primer lloc, cal precisar que la província catalana del Temple abastava els dominis de Jaume II *el Just*, és a dir, Catalunya, Aragó i València; i també els dominis del rei de Mallorca, és a dir Mallorca i el Rosselló; però Navarra també era integrada en aquesta província. De fet, els templers de la província catalana, fins i tot els aragonesos i els navarresos, rebien el gentilici de *catalans* i, majoritàriament, parlaven català. El poder dels templers es basava principalment en l'economia i en la milícia. Quant a la primera, tenien importantíssimes propietats i drets, que administraven a través d'un 35 comandes o delegacions repartides arreu del país. Com que una part d'aquests diners s'ha-

“El papa té plena potestat per a derogar la butlla que va suprimir l'orde del Temple”

vien de destinar a la lluita a Terra Santa, els era necessari d'obtenir el màxim rendiment econòmic de les propietats. De manera que una part dels ingressos

venien derivats també de l'explotació del diner, sobretot a través del préstec a la noblesa, o a la monarquia i tot. Pel que fa al poder militar, els templers compta-

ven amb un exèrcit molt disciplinat que sempre va fer costat a la monarquia i va participar en les conquestes de Tortosa, Lleida, Mallorca i València, i també en la posterior defensa del territori contra l'amenaça de França.

—Quan es parla de la supressió de l'orde del Temple, ara fa 700 anys, es parla sobretot de França. Però a la corona d'Aragó els templers van ser objecte de la mateixa persecució?

—Això va ser absolutament general. El papa va convocar un concili per tractar dels templers, però va suprimir l'orde a través d'una butlla per ordinació apostòlica, que vol dir que no ho va fer després d'un judici, sinó per voluntat pròpia. De tota manera, la repressió que van sofrir els templers catalans no té res a veure amb la de França, on el 1310, per exemple, es van cremar 54 templers en un sol dia. A Catalunya els templers no van ser portats a la foguera, però sí que els van empresonar, en algun moment en condicions molt dures, aïllats i encadenats. El fet de prohibir-los d'anar a les seves

esglésies ja era un càstig prou dur, tenint en compte que eren homes bàsicament religiosos.

—El fet que els templers, com diu, haguessin estat al costat dels monarques catalans és la raó que explica que aquí no fossin perseguits amb tanta duresa?

—Un dels aspectes que va afavorir que aquí no fossin tractats tan durament fou les vinculacions familiars. Els principals caps de l'orde tenien vincles amb la noblesa catalana i també amb bisbes i canonges d'arreu del país. Però bé, malgrat tot el que els templers havien fet per Jaume II, ell no va tenir ni la més mínima pietat. Quan els templers es van assabentar que havia passat als seus germans a França es van entrevistar amb el rei i li van demanar ajut. No deixa de ser curiós que Jaume II els prometés el seu suport, però els va enganyar i va fer que l'inquisidor general d'Aragó iniciés el tràmit. El rei va fer detenir els templers pel braç secular, però fou el braç religiós, a través dels delegats papals, que els va interrogar.

—Eren fonamentats els arguments papals per a suprimir l'orde del Temple?

—En absolut. Totes les sospites i les acusacions que es van anar coent contra els templers eren falses i responien a la tradició antiherètica de l'Església, que ja s'havia manifestat amb els càtars anteriorment. Els templers eren acusats d'heretges i d'immorals, unes acusacions que en aquella època eren les més greus que es podien fer contra una organització eclesiàstica.

—El mes de març passat el *Daily Telegraph* publicava un anunci d'una associació templera d'Anglaterra que reclamava l'anul·lació de la butlla. Més recentment hi ha hagut una associació de Madrid que també n'ha demanat responsabilitats, per via judicial, al papa Benet XVI. Com ho valoreu?

—Totes les reclamacions per a netejar la imatge dels templers em semblen absolutament oportunes i convenientes, perquè som al començament d'un nou mil·lenni i Europa hauria de reconèixer la injustícia que es va fer contra ells. La societat europea té un deute amb aquesta gent.

—Quin paper hi fan, aquestes associacions, en la societat actual?

—Hi ha gent que efectivament estima la filosofia dels templers adequada als temps moderns, amb un veritable interès religiós per la reforma de la societat. Però també n'hi ha que només hi tenen un interès econòmic, la recaptació de diners a través de subvencions i aportacions individuals. També hi ha un interès per la història dels templers, sobretot pel final dramàtic i injust. Igual com ha passat amb els càtars a Occitània, hi ha una promoció turística basada en els templers a França, Anglaterra, Itàlia i, fins i tot, ja s'ha estès a Catalunya, Aragó i València.

—Quina, de totes aquestes organitzacions, seria la més legitimada per ser reconeguda com a orde del Temple?

—Això és una altra qüestió. L'herència dels templers l'hauria de determinar la Santa Seu entre les diverses organitzacions que hi ha arreu del món. N'hi ha moltíssimes i a molts països. Des de fa anys hi ha diverses organitzacions que es defineixen hereves dels templers i que demanen a la Santa Seu el reconeixement de l'orde del Temple. Però la veritat és que són organitzacions que no tenen res a veure amb el que va ser aquest orde.

—Com creieu que respondrà el Vaticà a les recents demandes d'aquestes associacions?

—De la manera habitual. Sense una forta pressió social, el Vaticà callarà com ha fet sempre o, en tot cas, es limitarà a emetre una nota, com fa de tant en tant, per recordar que els únics ordes que reconeix són els de Sant Joan de Jerusalem i algun altre d'uropeu, però en cap cas l'orde del Temple. El que havia d'haver fet el Vaticà, sobretot l'any 2000, amb motiu del jubileu, era derogar la butlla del 1312 que suprimia l'orde del Temple. Amb la derogació d'aquesta butlla, sobre la qual el papa té plena potestat, l'orde del Temple tornaria a existir. Penseu, però, que el més important que cal fer és estudiar amb més profunditat els templers, per saber quina va ser la seva aportació a la societat europea medieval i especialment a la del nostre país. Curiosament, tot i que aquí encara en sabem poc la història, Catalunya és el país de tot el món que conserva més documentació sobre els templers, bàsicament a l'Arxiu Reial, fins i tot més que als arxius secrets del Vaticà.

Xevi Camprubí